Mededeelingen omtrent de nadeelen van het veelvuldig voorkomen van ingewandswormen en het windzuigen bij militaire paarden.

DOOR

P. A. VAN DRIEST,
Kapitein Paardenarts.

Ten einde een overzicht te verkrijgen omtrent het voorkomen van verschillende ingewandswormen: Ascariden, Strongyliden, Cylicostomen (Speciës) Oxyurus en Gastrophilus Larven, bij legerpaarden, onderzochten wij alle paarden van het Korps Rijdende Artillerie.

Dank zij de welwillendheid, waarvoor ik Z.H.G. ook gaarne hier mijn dank betuig, van Professor Dr. de Blieck, Directeur van het Instituut voor Parasitaire en Besmettelijke ziekten van de Diergeneeskundige Faculteit der Rijksuniversiteit te Utrecht kon dit onderzoek in betrekkelijk korten tijd geschieden, zoodat overplaatsingen e. d. het beeld niet vertroebelden.

Het bleek nu dat niet minder dan 35% der paarden met zoo'n groot aantal en soorten ingewandswormen geinfecteerd waren, dat deze een wormkuur moesten ondergaan.

Voor de wormkuur werd een nieuw middel gebezigd, dat door Prof. de Blieck en Dr. Baudet voor paarden was aanbevolen, namelijk „Tetra chloorkoolstof''. Eensdeels is 't een ongevaarlijk middel, mits deskundig toegediend en anderdeels heeft het 't voordeel, dat de paarden niet aan den dienst onttrokken behoeven te worden, bovendien is dit middel werkzaam tegen alle soorten van wormen.

's Zaterdags ontvangen de paarden namelijk geen voedsel. 's Zondags ochtends wordt het geneesmiddel ingegeven en 's Maandags zijn de paarden dan weer voor den dienst gereed. Hiermede gepaard dienen nog eenige maatregelen getroffen te worden om re-infectie te voorkomen.

Ofschoon het hier niet de plaats is dieper in te gaan op de nadeelen, die de verschillende soorten van ingewandswormen bij de paarden kunnen veroorzaken, komt het ons toch wenschelijk voor hier te wijzen op twee gevolgen: namelijk chronische, algemeene stoornissen in de conditie van het paard, of wel vergiftigings-verschijnselen, veroorzaakt door de wormen en daarnaast het ontstaan van kolieken, al dan niet met doodelijken afloop.

Beide hebben tengevolge dat de paarden een aanmerkelijk korteren, militairen loopbaan hebben, dan onder normale omstandigheden het geval zou zijn. Het is voldoende bekend, dat paarden, die lijden aan een ingewands worminvasie, na een doeltreffende wormkuur in een veel beteren voedingstoestand geraken.

Ten einde de verbeterde conditie, die zich o.a. in verhooging van 't lichaamsgewicht zou kunnen uiten, door middel van wegingen vast te stellen, zou men over een grooter aantal paarden moeten beschikken dan mij hier ter beschikking stond. Wel is het opgevallen dat de paarden er in 't algemeen beter en gezonder uitzagen dan in andere jaren.

Daarnevens is er echter nog een belangrijk punt, waarbij de inge-

wandsparasieten een rol kunnen spelen, dat is namelijk bij 't ontstaan van koliek bij paarden.

Nu kan koliek, zooals bekend is, door talrijke oorzaken ontstaan, maar 't is wel opvallend, dat er in 't leger bij paarden met hun gering rantsoen hooi en de veel regelmatiger verzorging dan in de burgermaatschappij, nog zooveel gevallen van koliek voorkomen. Ziet men de jaarverslagen en statistieken van den Militairen Veterinairen Dienst, die helaas de laatste jaren niet meer in druk verschijnen, dan valt zoowel 't aantal ziektegevallen door koliek, als 't aantal desbetreffende sterfgevallen op.

Ook bleek ons uit sectie verslagen, dat te Arnhem in den loop der jaren herhaaldelijk als doodsoorzaak vermeld is geworden: gestorven tengevolge van koliek, die door worm embolie veroorzaakt was.

Het statistisch verslag van den Militairen Veterinairen Dienst over 1924 vermeldt, dat er in dit jaar niet minder dan 210 paarden behandeld zijn voor koliek, waarvan 14 gestorven zijn.

Het is onze overtuiging, dat door systematisch onderzoek van alle paarden en daaropvolgende behandeling deze cijfers aanmerkelijk lager zullen worden.

Terloops zij hier aangestipt, dat het interessant zou zijn indien in bedoelde verslagen ook vermeld zou kunnen worden (procentsgewijze) hoeveel paarden van de geheele sterkte van een Korps nu gemiddeld per dag door ziekte, kreupelheden, enz. aan den dienst onttrokken zijn; en dit gemiddelde procent per kalendermaand tevens berekend werd voor elk korps afzonderlijk, hetgeen gemakkelijk uit de ziekenregisters zou kunnen geschieden. Bijv. Reg. A in de maand Augustus 3½ % gemiddeld per dag buiten dienst, enz.

Dit zou ongetwijfeld belangwekkende objectieve gegevens over onze paarden en 't gebruik er van kunnen geven. En juist aan objectieve cijfers heeft 't geheele remonte-wezen zoo'n groote behoefte.

Het is bovendien onze overtuiging, dat *in 't algemeen* deze ziektecijfers parallel loopen met de meer of mindere slijtage der paarden, die weerstand geboden hebben aan de ziek- of kreupelmakende factoren. D.w.z. een hooger gemiddeld ziektecijfer is evenredig aan een grootere slijtage der overige paarden, hetgeen deze morbiditeitscijfers nog belangrijker maakt .....

Reeds nu meenen wij gerechtigd te zijn hieruit de conclusie te trekken, dat de *ernstige worminfectie's waaraan de paarden van het K. R. A. onderhevig waren, de reden is geweest van het herhaaldelijk optreden van koliekgevallen.* En bovendien, dat deze ziektegevallen voor het grootste gedeelte verdwijnen, nadat een algemeene wormtherapie consequent is doorgevoerd.

Tot nu toe was het onbekend, dat het veelvuldig optreden van koliek bij legerpaarden voor een belangrijk gedeelte was toe te schrijven aan bovengenoemde worminfectie's, en is daarmede de weg geopend om de meeste dezer gevallen te voorkomen.

Immers er is alle reden om aan te nemen, dat bij andere korpsen deze zelfde omstandigheden zich zullen voordoen en dezelfde resultaten verkregen kunnen worden.

Te zijner tijd zal dan nog nagegaan dienen te worden, bijv. na 1 jaar, door microscopisch onderzoek, of eventueel de therapie herhaald moet worden.

De belangrijke besparingen op 't dure paardenmateriaal, die hieruit zouden kunnen voortvloeien, wettigt dit onderzoek volkomen, te meer daar deze wormkuur voor de paarden onschadelijk en goedkoop in de uitvoering is.

Waar nu echter in 't leger voorgeschreven is, dat paarden eerst in geneeskundige behandeling kunnen worden genomen, nadat de betrokken Commandant deze ter behandeling aanbiedt, en bedoelde paarden voor een leek in 't algemeen geen zieken indruk maken, komt het ons wenschelijk voor, dat de aandacht in „De Militaire Spectator'' hierop gevestigd wordt.

Een tweede punt, waarvoor wij om dezelfde reden hier de aandacht vragen, is het z.g. windzuigen.

In 1919 publiceerden wij in 't Tijdschrift voor Diergeneeskunde onze ervaringen, die wij in de chirurgische afdeeling van de Etappen ziekenstallen verkregen omtrent een 30-tal paarden, die tegen het windzuigen geopereerd waren Wij schreven daar: .....

Het resultaat van deze operatie is dus in alle opzichten goed te noemen, daar 100 % genezen is.

De nadeelen, die het windzuigen kan veroorzaken, zijn tweeledig.

In de eerste plaats zijn deze paarden in het algemeen veelvuldig onderhevig aan koliek. Iederen Paarden-Arts zal het bekend zijn, dat vele paarden tijdens de mobilisatie, tengevolge van deze herhaalde aanvallen van koliek, gestorven zijn, hetgeen voor het Rijk een belangrijk financieel nadeel beteekende en voor 't leger een verlies was van geoefende en getrainde paarden, 't welk de marschvaardigheid van den troep verminderde.

Het tweede nadeel is van meer sleependen aard, maar daarom niet minder funest in zijn gevolgen. Vele paarden lijden aan chronische voedingsstoornissen, tengevolge van het voortdurende windzuigen; zij vermageren, worden glansloos en dor in de haren, verzwakken, staan op stal dof te kijken, alle leven gaat er uit en inmiddels staat het paard onafgebroken lucht te zuigen. Enkele paarden waren zoodanig aan deze gewoonte verslaafd, dat zij tijdens het eten van hun rantsoen haver, tusschen elke hap, nog even hunne tanden op de krib zetten en als tusschengerecht wat luchtzuigen.

Het is dan ook geen wonder, dat wij wel paarden ontvangen, die zoo verzwakt waren, dat zij, eenmaal op stal liggende, niet meer alleen konden opstaan en dat die paarden telkens bij het opdraven struikelden en neervielen. Laten wij direct hierbij voegen, als bewijs dat deze zwakte was ontstaan als gevolg van het windzuigen, dat deze paarden

3 à 4 weken na de operatie alleen op stal opstonden, behoorlijk opgedraafd konden worden zonder te vallen, levendig waren geworden en een glanzend haardek hadden gekregen.

Het is te begrijpen, dat aan luchtzuigen verslaafde paarden, voorzoover zij niet te eeniger tijd als slachtoffer vallen aan een z.g. windkoliek, geen langen diensttijd zullen hebben.

Die paarden slijten spoedig en worden dan op reform gesteld.

Juist doordat het een langzame achteruitgang is, valt het niet zoo op; men behelpt zich met keelbanden of wel plaatst de paarden „aan de lijn''. De keelband zit dan gewoonlijk scheef of te los, en de lijn, die telkens gedurende het voeren losgemaakt moet worden, wordt dikwijls vergeten of wel men neemt deze 's avonds weg om ongelukken te voorkomen. Het resultaat is dan ook veelal, dat het paard blijft zuigen. Maar een hardnekkige windzuiger stoort zich bovendien niet aan genoemden maatregel, hij weet zich steeds wel te helpen .....

Nog steeds echter is het windzuigen geenszins bij de legerpaarden verdwenen. In verband hiermede is 't interessant van twee recente gevallen de sprekende voordeelen eener operatie nog eens in 't licht te stellen. 't Betreft hier twee vrij oude Ieren, die tengevolge van 't windzuigen broodmager en zwak waren geworden — lang voor hun tijd versleten waren. Men houde hierbij wel in 't oog, dat men deze paarden met sparen, bijvoer, enz. steeds tevergeefs in conditie had trachten te houden.

Deze paarden, hardnekkige windzuigers, werden geopereerd en namen daarna verwonderlijk snel in gewicht toe. Binnen één maand bedroeg deze gewichtstoename 75 K.G. en 60 K.G. [1])

Dit had tengevolge dat de voedingstoestand en daarmede de lichaamskracht weder normaal werden en de paarden nog lang in dienst behouden kunnen worden.

Waar het nu wel uit Kamerverslagen algemeen bekend is geworden, welk kostbaar materiaal het militaire paard is, komt 't ons dan ook dringend noodig voor dat alle windzuigers in 't leger aan den Militairen Veterinairen Dienst ter operatie worden aangeboden; 't zij dat deze paarden reeds wel of nog niet zichtbaar van het windzuigen lijden. In 't algemeen zijn de paarden na 10 of 14 dagen na de operatie weder voor den dienst geschikt. Daar echter het eene paard van het andere paard het windzuigen kan leeren, is het noodzakelijk, dat ook de leermeesters van deze funeste tic verdwijnen. Windzuigen mag en behoeft o.i. niet meer in het leger voor te komen.

---

[1]) In verband met 't wegen van paarden, is 't ons opgevallen, dat de weegbruggen niet onder de *ijkwet* vallen en men deze bruggen dus zelf nauwkeurig dient uit te kiezen. Dit is van groot belang voor de contrôle der gewichten van het te leveren hooi en stroo; de gewichtsaanwijzing van weegbruggen is niet van zelfsprekend te vertrouwen.